

LUND
UNIVERSITY

På spaning efter det ansvar som flytt

*En innehållsanalys av hur Sveriges regering har kommunicerat ansvar under
det första halvåret av covid-19-pandemin*

Axel Eliasson

Wilmer Rosell Ödén

Abstract

Den här uppsatsen undersöker hur Sveriges regering har kommunicerat ansvar under det första halvåret av coronapandemin. Uppsatsens syfte är även att erbjuda några potentiella förklaringar till regeringens agerande samt resonera kring vilka följder detta kan tänkas få för möjligheten till politiskt ansvarsutkrävande. Uppsatsens metod består av en innehållsanalys där vi tolkar hur regeringen har framställt ansvar under pressträffar. Vi fann att regeringen tillskrev ansvar till andra aktörer i 51 % av fallen. Dessutom var regeringen angelägen om att framställa sig själv som ansvarig för ekonomiska åtgärder, för tidigare framgångar och att de har en lyhördhet för kommande behov. Myndigheter, regioner och kommuner tilldelades ansvar för strategins utformning. Därutöver hade regeringen en tendens att ta åt sig äran för tidigare framgångar men en ovillighet till att axla ansvar för både begångna misstag och agerandet framåt.

Nyckelord: ansvar, ansvarsutkrävande, blame shifting, covid-19, delegering, krishantering

Antal ord: 8787

Innehållsförteckning

1. Introduktion	1
1.1 Uppsatsens struktur	1
1.2 Covid-19, den svenska strategin och introduktion till uppsatsämnet	1
1.3 Frågeställning och syfte	2
2. Teori	4
2.1 Logic of political survival, kriser och delegering	4
2.2 Experter och när politiker delegerar	5
2.3 Politiskt ansvarsutkrävande	6
2.4 Hypotes/förväntningar	8
3. Metod och material	9
3.1 Material	9
3.2 Definition av ansvar	10
3.3 Kodningsmetod	12
3.4 Kodningsprinciper	13
3.5 Problem kring validitet och reliabilitet	17
4. Resultat och analys	19
4.1 Aktivt ansvar	19
4.2 Retrospektivt ansvar	21
4.3 Hypotes	22
5. Slutsatser	24
5.1.1 Frågeställning	24
5.1.2 Kommunikationen av ansvar och potentiella förklaringar	24
5.1.3 Möjlighet till ansvarsutkrävande	25
5.2 Eventuella brister i uppsatsen och förslag på vidare forskning	26
6. Litteratur- och referenslista	28
7. Bilagor	31
7.1 Bilaga 1	31
7.2 Bilaga 2	31
7.3 Bilaga 3	32
7.4 Bilaga 4	33

1. Introduktion

1.1 Uppsatsens struktur

Nedan följer en introduktion där vi presenterar en kontext kring den svenska hanteringen av covid-19-pandemin samt en introduktion till uppsatsens ämne. Längre ned i introduktionsdelen presenterar vi uppsatsens syfte och frågeställning. Vi kommer i nästa rubrik introducera de teorier som vi använder för våra slutsatser. I samma del kommer vi även att presentera vår hypotes och våra förväntningar.

Metoddelen kommer att ge en redogörelse där vi benar ut uppsatsens metodologiska grepp med materialurval, kodningsmetod samt eventuella problem kring validitet och reliabilitet. Metoddelen innehåller även en definition av ansvar som styr kodningsprocessen. I resultatdelen kommer vi att presentera vår data i form av diagram, kommentera resultatet samt besvara huruvida vår hypotes fick stöd eller inte. Därefter följer slutsatserna där vi besvarar frågeställningarna och knyter an till teorierna som presenteras i teoridelen. Till sist kommer vi att kommentera eventuella brister i uppsatsen samt ge förslag på vidare forskning.

1.2 Covid-19, den svenska strategin och introduktion till uppsatsämnet

Det nya coronaviruset covid-19 som spreds från Östasien under början av år 2020 utvecklades till en global pandemi med höga dödstal och med restriktioner som saknar motstycke i modern tid. Sverige har varit hårt drabbat och sticker ut med höga dödstal (Secon, H. & Su, R. 2020) och en överdödlighet som under våren låg på elva procent (Ludvigsson, J.F. 2020). Den svenska strategin har i breda drag gått ut på att begränsa, men inte helt stoppa, smittspridningen, att skydda samhällets riskgrupper samt att undvika en total nedstängning av samhället och en kollaps av sjukvården till följd av ett ökat vårdtryck (Ludvigsson, J.F. 2020). En viktig del av regeringens strategi var även att noga utnyttja den expertis som svenska myndigheter besitter (Regeringskansliet 2020d). Folkhälsomyndighetens rekommendationer utgjorde själva hörnstenen i den svenska strategin som i sin tur har kritiserats för sina relativt höga dödstal och laissez-faire-attityd (Eriksson 2020).

I en internationell kontext har den svenska strategin utmärkt sig som en udda fågel som både väckt uppmärksamhet och debatt (Eriksson 2020). Men vid sidan om denna debatt bör även

en annan fråga aktualiseras – relationen mellan de folkvalda politikerna och dess expertmyndigheter. Frågan är mångfacetterad och handlar om vem som bär ansvar för tagna beslut och vem som bör ta beslut i ett system med demokratiskt tillsatta representanter och icke-folkvalda experter. I ett bredare perspektiv har frågan klangbotten i ett av den offentliga förvaltningens klassiska problem – politiskt ansvarsutkrävande inom ramarna för ett byråkratiskt system.

Denna uppsats kommer att undersöka regeringens kommunikation av ansvar under coronapandemin. Med ansvar åsyftas ansvar för smittspridning och samhällsliga aspekter som ekonomi, folkhälsa och omsorg. Utgångspunkten är att kommunikation utgör en möjlighet för politiker att påverka hur väljarna uppfattar ansvar (Greuter 2011). Vår förförståelse är även att pandemier utgör en särskilt riskfylld situation (Baekkeskov & Rubin 2014) för politiker att manövrera kring och att politiker därmed har särskilt starka incitament till att försöka att undvika att beskyllas för misslyckanden (Weaver 1986). Detta resulterar i sin tur i en logik där avsägande och delegering av ansvar från politiker till andra aktörer utgör ett lockande alternativ.

Vidare riskerar detta att få implikationer för en av demokratins främsta principer – möjligheten till politiskt ansvarsutkrävande (Baekkeskov & Rubin 2014; Fox & Jordan 2011; Turner 2005). Det existerar nämligen en konfliktlinje mellan principen om ansvarsutkrävande och delegeringen av ansvar från folkvalda politiker till andra aktörer. I sin korthet bygger principen på att väljarna kan utkräva ansvar för beslut från dess politiska representanter – det vill säga att de styrande står ansvariga inför medborgarna som de styr över. Genom att politiker kommunicerar att någon annan bär ansvar för ett beslut, som de har valt att delegera, riskerar kedjan för ansvarsutkrävande att blir mer diffus.

"Princes should delegate to others the enactment of unpopular measures and keep in their own hands the means of winning favour"

– Machiavelli

(citerat i Bartling & Fischbacher 2012, s.67)

1.3 Frågeställning och syfte

Uppsatsen har som syfte att undersöka hur Sveriges regering har *kommunicerat* ansvar under de första sex månaderna av covid-19-pandemin. Det är alltså ett fall av hur en demokratisk

regering kommunicerar ansvar i en krissituation, närmare bestämt en pandemi. Således har uppsatsen även som syfte att ge en bredare förståelse för hur styrande politiker *kan* manövrera kring den politiskt riskfyllda situation som en pandemi utgör.

Vidare har uppsatsen i sin analys av regeringens kommunikation som syfte att knyta an till tidigare teorier om politikerns motiv till delegering samt undersöka vilka implikationer detta kan tänkas få för möjligheten till politiskt ansvarsutkrävande. Vår förhoppning är att genom detta erbjuda några potentiella förklaringsfaktorer för regeringens agerande. Med det sagt kommer uppsatsen, sett till dess deskriptiva karaktär, inte att kunna ge några definitiva svar på varför regeringen har kommunicerat ansvar på följande sätt. Uppsatsen kommer att fokusera på regeringens kommunikation snarare än vad som har sagts och gjorts av andra myndigheter som Socialstyrelsen eller Folkhälsomyndigheten. Uppsatsen har inte heller som syfte att utvärdera den svenska strategin, utan fokus kommer att ligga på hur ansvar har kommunicerats från regeringshåll och vilka följder denna kommunikation *kan* tänkas få för möjligheten till politiskt ansvarsutkrävande.

Därmed lyder vår huvudfrågeställning följande:

- Hur har Sveriges regering kommunicerat ansvar under covid-19-pandemin? Hur har kommunikationen sett ut, hur mycket ansvar väljer de att delegera till andra aktörer, respektive själva ta ansvar för?

Vi har även två mindre frågeställningar:

- Vad finns det för *potentiella* förklaringar till hur Sveriges regering har valt att delegera, respektive ta ansvar på följande sätt?
- Hur kan detta *tänkas* påverka möjligheten till politiskt ansvarsutkrävande?

2. Teori

2.1 Logic of political survival, kriser och delegering

Rational choice-teorins *logic of political survival* menar att politiker har som mål att maximera sin tid vid makten (Baekkeskov & Rubin 2014, s.82). Detta härrör från antagandet om att politiker styrs av egenintressen som att värna om sin karriär och inflytande eller en önskan att genomdriva policy i enlighet med ideologiska preferenser (Voigt & Salzberger 2002, s.294). Förutsättningen för dessa egenintressen är att bli omvald i kommande val (Baekkeskov & Rubin 2014, s.82; Weaver 1986, s.377). Som bakgrund till detta står det ständigt närvarande hotet om att bli bortröstad i nästkommande val, vilket resulterar i att politiker kommer att uppvisa en lyhördhet inför hur väljarna uppfattar deras agerande (Baekkeskov & Rubin 2014, s.82). I en krissituation är väljarna extra uppmärksamma kring misslyckanden och de tenderar även att rösta mer retrospektivt (2014, s.81). Därmed utgör en krissituation en extra riskabel situation för politiker att manövrera kring och politiker kommer därmed att vara motiverade till att väljarna ska uppfatta att de har gjort allt i sin makt för att mildra krisens konsekvenser (2014, s.82).

I riskabla situationer som dessa kommer politiker att vilja minimera risken att beskyllas för misslyckanden, snarare än möjligheten att ta åt sig äran för framgångar (Weaver 1986, s.371). Detta beror på ett negativt bias där misslyckande straffas hårdare av väljarna än framgångar belönas (1986, s.371). I detta läge, där risken väger tyngre än de potentiella fördelarna, kommer politiker att prioritera en minskad risk snarare än att maximera *credit-claiming*. Ett lockande alternativ för politiker är i denna situation att delegera ansvar till en annan aktör (Alesina & Tabellini 2005, s.3).

Tack vare möjligheten att delegera ansvar till en annan aktör kan politiker undvika att få skulden för impopulära beslut (Fox & Jordan 2011, s.831; Greuter 2011, s.1). Detta kan ske genom en *presentational strategy* där politiker styr hur ansvar kommuniceras och därmed uppfattas av väljarna samt genom *policy strategy* och *agency strategy* där politiker delegerar ansvar till myndigheter (Hood 2002, s.16-17; Greuter 2011, s.3). Dessa olika strategier utgör ofta två sidor av samma mynt där den institutionella utformningen med oberoende myndigheter bidrar med ytterligare möjligheter att i framtiden undvika att beskyllas för misslyckande eftersom ansvaret för dessa frågor kan delegeras till andra aktörer (Greuter 2011, s.3).

Genom delegering kan politiker även tvinga andra aktörer att ta beslut i frågor som är förenade med potentiell risk för dem själva, det Kent Weaver benämner som *pass the buck* (1986, s.386). Vidare skapar delegering en potentiell syndabock som får klä skott för att utfallet blev som det blev samt en möjlighet för politiker att sprida ansvar och därmed även eventuellt klander mellan olika aktörer – *circle the wagons* (1986, s.387-389). Därutöver är risken att bli beskylld för misslyckanden nära förenat med hur aktiva politiker är inom ett område (Weaver 1986, s.390). Politiker kan därmed minska risken genom att delegera ansvar för en fråga till byråkratin och därigenom avpolitiserar frågan. Genom att delegera ansvar till myndigheter erhåller politiken alltså en möjlighet till *blame shifting* (Greuter 2011, s.1) då myndighetens existens utgör en möjlighet för politiker att skifta ansvar för misslyckanden från politiken till byråkratin (2011, s.4).

2.2 Experter och när politiker delegerar

Delegeringen av ansvar till experter kan förklaras genom att deras expertis fyller en *symbolisk funktion* (Boswell 2009, s.48) där experterna skänker politiken en *epistemisk auktoritet* där väljarna uppfattar att politikerna tar rationella beslut baserade på forskning (2009, s.7-8). Eftersom politiska organisationer främst genererar stöd genom retorik används denna epistemiska auktoritet som ett verktyg för politiker att utnyttja i syfte att framstå som rationella och kompetenta (2009, s.13-14). Valet att delegera ansvar till experter kan alltså sägas ligga i linje med politikernas egenintressen om att undvika att få skuld snarare än att säkerställa det bästa möjliga utfallet (Alesina & Tabellini 2005, s.2).

Valet att delegera ansvar till byråkrater kan även förklaras genom *instrumentalism* (Boswell 2009, s.27-29) där expertkunskap är en nödvändighet för att säkerställa en god kvalitet på utfallet (Alesina & Tabellini 2005, s.2). Genom sin kompetens erbjuder experter en större möjlighet till problemlösning (Boswell 2009, s.3-4). Detta ligger i linje med en trend där vetenskapen tillåts ta allt större plats i beslutsfattandet (2009, s.3-4). Detta nya sätt att närma sig beslutsfattande på pekar i en riktning av post-ideologi där den politiska debatten rör sig bort från ideologins värderingar och intressekonflikter för att istället handla om de mest effektiva mekanismerna för att garantera ett önskat utfall (2009, s.4-5). Voigt och Salzberger (2002, s.296) menar att delegering också kan användas som lösning på problem där politiker är osäkra på utfallet av ett beslut, både i hänsyn till de faktiska konsekvenserna men även i hänsyn till hur beslutet kan tas emot av väljarna.

Delegering är ett särskilt förekommande fenomen i kontroversiella frågor där politiker har ideologiska preferenser men vars genomförande skulle resultera i stora kostnader i fråga om minskat väljarstöd och popularitet (Voigt & Salzberger 2002, s.294-5). Politiker tenderar dock att vara motvilliga till att delegera ansvar i frågor som rör ekonomisk omfördelning eftersom dessa frågor är särskilt gynnsamma för valframgångar (Alesina & Tabellini 2005, s.3-15). Pandemisituationer tenderar, till skillnad från andra krissituationer, att avpolitiserar genom att beslutsfattandet kring åtgärder och strategier hamnar på experternas bord (Baekkeskov & Rubin 2014, s.85). Denna avpolitisering resulterar i att uppmärksamheten riktas till expertmyndigheter snarare än politiker. Dessa myndigheter får därmed klä skott för kritiken mot vald strategi och beslut. (2014, s.85-7).

Bartling och Fischbacher (2012, s.84) menar att en förklaring till att politiker inte väljer att delegera ansvar är möjligheten att belönas vid ett framgångsrikt utfall. Detta är även en förklaring till varför politiker inte väljer att delegera beslutsfattandet även om det finns en annan aktör som besitter mer kompetens än politikern (2012, s.84). Voigt och Salzberger (2002, s.294) menar att politiker är ovilliga att delegera ansvar så länge genomförandet av ett beslut inte skadar deras popularitet, det omvända gäller om en politisk fråga är förenad med stor risk. Om delegering av ansvar innebär en asymmetri mellan de positiva och de negativa följderna av beslut, alltså att politikern kan ta åt sig äran vid ett positivt utfall och undvika ansvar vid ett negativt utfall, skapas incitament för politikern att delegera ansvar. Det är alltså möjligheten att skapa en potentiell syndabock som styr beslutet att delegera (2002, s.294-5).

Ytterligare en förklaring till att politiker inte väljer att delegera ansvar är risken för en *legitimacy drift* (Voigt & Salzberger 2002, s.299) där politiker förlorar legitimitet till förmån för oberoende myndigheter. Det finns även en risk för *delegatee drift* där politiker förlorar kontrollen för beslutsfattandet och byråkrater tar beslut som inte ligger i linje med politikerns ideologiska preferenser (2002, s.299).

2.3 Politiskt ansvarsutkrävande

Först och främst utgör kommunikation en central del för det framtida ansvarsutkrävandet. Det är nämligen till stor del i kommunikationen som uppfattningar om vem som bär ansvar skapas (Greuter 2011, s.2). Genom att tillskriva ansvar skapas förväntningar och uppfattningar om vem som ska klandras för misslyckande och vem som ska få äran för

framgångar (Charles Tilly 2010, s.388). Det indikerar således vem vi kan lita på och vem vi bör misstro.

Det existerar en konfliktlinje mellan demokratins principer om ansvarsutkrävande och delegeringen av ansvar till experter (Turner 2005, s.101). I sin korthet bygger principen på att väljarna har en möjlighet att utkräva ansvar från dess politiska representanter – att de styrande står ansvariga inför de som är underkastade styret (2005, s.101). Problematiken ligger i att experter saknar ett politiskt mandat och att det därmed blir en fråga om legitimitet när andra aktörer än de folkvalda politikerna tillåts ta beslut som påverkar individers liv och större samhällsliga aspekter som ekonomi (Baekkeskov & Rubin 2014, s.89). Skillnaden mellan experters och politikers beslut är alltså att politiker tar sina beslut på väljarnas mandat medans experter tar icke-personliga beslut på basis av kompetens där de står som representerar för vetenskapens hållning i frågan (Turner 2005, s.102).

Delegering av ansvar till experter riskerar även att skapa en boomerang-effekt där politiker tillskriver oberoende expertmyndigheter ansvar samtidigt som myndigheterna i sin tur är ovilliga att ta på sig skuld (Greuter 2011, s.10). Detta beror på att byråkrater styrs av en annan logik än *logic of political survival* med egenintressen som att värna om den egna karriären och framtida rykte. Förutsättningen för dessa egenintressen är kompetens och byråkrater kommer därför att eftersträva att framstå som kompetenta snarare än att vinna folklig popularitet (Alesina & Tabellini 2005, s.2-5). Att ta på sig ansvar för ett misslyckande går alltså tvärt emot byråkratens egenintressen om att framstå som kompetent och riskerar att underminera dess legitimitet som vilar på antagandet att de kan garantera en god kvalitet på utfallet (Boswell 2009, s.28-29; Greuter 2011, s.1). Vid kriser har alltså både politiker och myndigheter ett liknande beteende – att undvika ansvar. Den institutionella utformningen med oberoende myndigheter – en förutsättning för politiker att undvika ansvar – i samband med den politiska kommunikationen förstärker denna effekt av ansvarsflykt (Greuter 2011, s.10-11).

Delegering av ansvar kan också underminera möjligheten till ansvarsutkrävandet eftersom väljaren har svårt att avgöra huruvida delegeringen ligger i deras intresse eller inte (Fox & Jordan 2011, s.832). Okunskapen kring byråkratens policy-preferenser gör det svårt för väljaren att avgöra huruvida politikern har delegerat beslutsfattande till byråkraten i syfte att uppnå väljarnas preferenser eller om delegering har skett i enlighet med politikerns egenintressen (2011, s.832-834). Tack vare denna okunskap om byråkratens intressen kan

politikern driva igenom sina egna preferenser utan att straffas lika hårt av väljarna som om det hade skett genom lagstiftning (2011, s.832-834), även om de tagna beslutet går tvärtemot väljarnas egenintressen. Vidare utgör delegering av ansvar en möjlighet för politiker att undvika att ta ansvar för politiska frågor förenade med risk (Weaver 1986, s.386-90) och därmed även frågor som torde vara av stor betydelse för väljarna. Således blir mekanismerna för ansvarsutkrävande mer diffusa när ansvar delegeras till andra aktörer.

Problemet med experternas roll i demokratin ligger därmed i att säkerställa att experter står ansvariga inför de folkliga representanterna. Samtidigt som experterna måste ges tillräckligt fria händer för att kunna ta beslut baserade på sin expertis snarare än på grundval av politiska påtryckningar (Schudson 2006, s.497). Eftersom pandemier tenderar att hamna på experternas bord (Baekkeskov & Rubin 2014, s.85) blir denna fråga av särskild vikt. För att experternas roll ska vara kompatibel med demokratins ideal om möjligheten till ansvarsutkrävande krävs mekanismer för att hålla experter ansvariga. Dessa mekanismer bygger på en offentlig debatt där experters beslut kan kritiseras och en medvetenhet om att experter liksom alla andra tenderar att prioritera sig själva snarare än sanningen (Schudson 2006, s.500-505). Ytterligare är den politiska kommunikationen viktig eftersom den bidrar till demokratins legitimitet då den tillåter medborgarna att påverka beslut och att hålla dess representanter ansvariga (Meyer 1999, s.620-621). Det krävs också institutionella mekanismer som påminner experter om begränsningar i dess auktoritet.

2.4 Hypotes/förväntningar

Regeringen kommer inte att ta ett helhetsansvar för situationen. Regeringen kommer i huvudsak tillskriva andra aktörer, främst myndigheter, ansvar samtidigt som de kommer att framhålla sig själv som lyhörda inför experternas rekommendationer. Detta antas ligga i linje med hur demokratiska regeringar vanligtvis hanterar den riskfyllda situation som pandemier utgör.

3. Metod och material

Uppsatsen är problemdriven och genomförs med innehållsanalys som metod. Genom att mäta frekvensen av olika variabler förväntar vi oss kunna reda ut hur regeringen har kommunicerat ansvar i praktiken. Att uppsatsen är problemdriven innebär att vårt kodningsschema och material utgår från problemformuleringen om kommunikation av ansvar (Krippendorff 2013, s.355; 357-358). Varje pressträff delas upp i mindre recording units som sedan kodas med en bestämd variabel. Varje variabel består av en viss aktör som regeringen kan delegera ansvar till.

3.1 Material

Uppsatsens material består av ett urval av regeringens pressträffar med anledning av covid-19, totalt 42 till antalet. Urvalet har skett på basis av relevans med ambitionen att hellre inkludera än att exkludera pressträffar. Pressträffar som vid tillfället för kodningen visat sig saknar relevans sett till uppsatsens definition av ansvar har sållats bort. Totalt har fyra pressträffar sållats bort, ett exempel är en pressträff gällande biståndspolitik under coronapandemin.

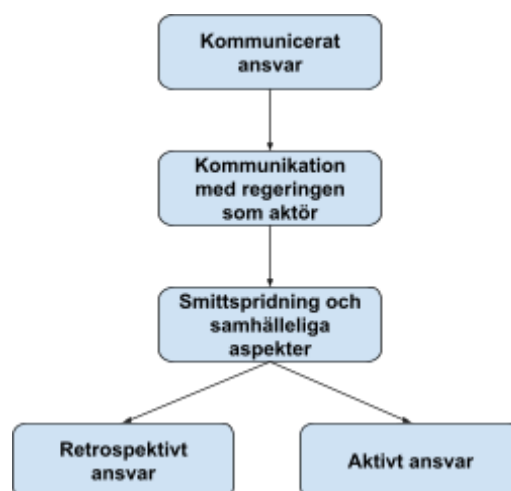
Valet av Sverige som fall skedde med utgångspunkt i uppsatsens problemdrivna och beskrivande ansats där ambitionen är att redogöra för hur Sveriges regering har kommunicerat ansvar, vilket i förlängningen utgör ett fall av hur en demokratisk regering *kan* kommunicera ansvar i en krissituation. Vidare har uppsatsen utomvetenskaplig relevans sett till de konsekvenser som pandemin har fått i Sverige. Valet av pressträffar som underlag för vår data har gjorts eftersom formatet utgör en enkelriktad kommunikation för regeringen. Tanken är alltså att pressträffar är relevanta för vår frågeställning eftersom de utgör talande exempel på hur regeringen själv vill framställa sin egen roll under coronapandemin. Det är även fördelaktigt att pressträffarna ofta avslutas med frågor från journalister – en yrkesgrupp vars roll är att ställa kritiska frågor. Därmed måste regeringen även bemöta frågor som de annars gärna hade undvikit att föra upp på dagordningen, det vill säga frågor som påverkar väljarnas uppfattning kring regeringens agerande (Baekkeskov & Rubin 2014, s.82). Nackdelen med pressträffar som material är att vi enbart ser till kommunikation kring ansvar och inte hur det faktiska ansvaret har sett ut.

Vidare är materialet avgränsat till en tidsperiod om sex månader, med start den första februari 2020 då regeringen beslutade att klassa covid-19 som en allmän- och samhällsfarlig sjukdom (Löfvenberg 2020). Slutdatum är den första juli 2020. Anledningen till att den första februari utgör materialets startdatum är att klassificeringen innebar att viruset bedömdes utgöra en större risk för allvarliga störningar i viktiga samhällsfunktioner (Löfvenberg 2020). Detta innebar även att viruset blev en större angelägenhet för allmänheten och att följderna av en ökad smittspridning skulle få konsekvenser på politikområden som ekonomi, välfärd och omsorg. Således blir bekämpningen av covid-19 även en större angelägenhet för politiken. Att materialet sträcker sig till den första juli motiveras dels till arbetets omfång och att halvårsperioden utgör en avslutad tidsperiod i coronabekämpningen, det som ofta kallas den första vågen.

Materialet har identifierats genom sökmotorn på regeringens hemsida – www.regeringen.se – med sökordet corona, vilket är den benämning som regeringen.se själv använder i sin kommunikation kring covid-19. Vidare användes innehållstyperna webb-tv, regeringsuppdrag, tal och uttalanden, vartefter vi gick igenom samtliga sökresultat för att hitta de som innehöll en pressträff.

3.2 Definition av ansvar

Ansvar är i sig ett flyktigt begrepp, något vi blev varse under vår första pilotkodning inför arbetet. För att genomföra kodningsprocessen kom vi överens om särskilda aspekter av ansvar som vi använder som utgångspunkt för vår kodning. Dessa utgör alltså de former av ansvar som vi har utgått ifrån när vi har delat upp pressträffen i mindre recording units.

Figur 1, flödesschema över definition av ansvar.

Först och främst fokuserar vi på kommunikation av ansvar, eftersom det är uppsatsens syfte. Vidare så såg vi till de olika aktörerna, och valde att dela upp aktörerna i grupperna: regeringen och andra aktörer än regeringen. Då detta är ett arbete som fokuserar på regeringens kommunikation av ansvar så väljer vi att fokusera på regeringen som avsändare. För att få ett helhetsgrepp om ansvaret under pandemin väljer vi att intressera oss för både ansvaret för *smittspridning* och ansvaret för de *samhälleliga aspekterna*. Gällande smittspridning beaktas exempelvis kommunikationen kring myndigheters, regeringens och individers ansvar för smittans utveckling. Det kan alltså vara att ett beslut har tagits på grund av en hemställan från Folkhälsomyndigheten, att regeringen är villig att ta vilka åtgärder som helst för att dämpa smittspridningen eller att den ökande smittspridningen beror på att individer inte följer rekommendationer. De samhälleliga konsekvenserna är en större rubrik, den innefattar exempelvis ansvar för att den svenska sjukvården ska fortsätta fungera, Sveriges ekonomiska situation eller att de svenskar som befann sig utomlands i början av pandemin skulle kunna komma tillbaka till Sverige. Viktigt att poängtera är att dessa två områden utgör de aspekter som avgör huruvida en del av en pressträff ska koda eller inte men att vi inte gör någon explicit uppdelning mellan dessa under kodningen.

Under detta tillkommer två kategorier: *Retrospektivt ansvar* och *aktivt ansvar* (se figur 1). Retrospektivt ansvar åsyftar hur regeringen har kommunicerat ansvar för att saker blev som de blev. Det kan exempelvis vara en situation där en journalist frågar regeringen hur de ser på konsekvenserna av ett taget beslut eller att regeringen hänvisar till ett tidigare beslut i positiva eller negativa ordalag. Aktivt ansvar åsyftar ansvar för den nuvarande situationen och hur problem ska bemötas i framtiden, exempelvis att regeringen fortsatt kommer att vara uppmärksam för utvecklingen och vidta nödvändiga åtgärder vid behov.

Motiveringen till denna breda avgränsning är att vi vill skapa en definition som fångar krisens olika dimensioner. Dels smittspridningen som är krisens kärna, dels de samhälleliga aspekter som står som konsekvenserna av krisen. Därmed får vi ett helhetsgrepp kring hur Sveriges regering har kommunicerat ansvar under pandemin och undviker att missa den större helheten genom att enbart se till vissa aspekter av ansvar under pandemin. Således utgör dessa en bred avgränsning för oss att utgå ifrån i vår kodning. Uppdelningen mellan retrospektivt och aktivt ansvar är motiverad då detta utgör två olika former av ansvar, ansvar för att saker blev som de blev och ansvar för hur problem ska bemötas. Det finns goda skäl till uppdelningen eftersom politiker både antas ha incitament till att undvika att få skulden för misslyckanden samtidigt som de önskar framstå som handlingskraftiga och kompetenta prospektivt. Vissa

framtida frågor som bedöms riskabla kan regeringen antas vilja avpolitiserat eftersom pandemin utgör en riskabel situation att manövrera kring, se teoridelen ovan.

Så för att sammanfatta kan vi säga att vi analyserar hur regeringen framhåller ansvar i sin kommunikation, det vill säga vilken aktör som tillskrivs ansvar. Där indikatorerna smittspridning och samhällsliga konsekvenser utgör en bred definition för ansvaret under coronapandemin som styr vad vi ska koda i pressträffarna. Samt att ansvar analyseras ur en retrospektiv och aktiv tidsaspekt.

3.3 Kodningsmetod

För kodningen av vårt material har vi använt oss av kodblanketter, se *bilaga 4* för exempel på ifyllt kodningsblankett. Materialet har analyserats i videoformat med tillhörande undertext som stöd. Kodningsblanketterna är utformade med varje enskild pressträff som en *sample unit*.

Vår sampling unit, d.v.s varje pressträff, delas sedan upp i flera mindre delar som kallas *recording units* vilka behandlas självständigt och analyseras separat. I korthet utgör varje recording unit den specifika del av en sampling unit som kännetecknas av att den placeras in i en given kategori – kodas med en variabel. Varje variabel utgör en aktör som kan tilldelas ansvar. Vår utgångspunkt är att recording units ska vara den minsta möjliga enhet som innehåller all nödvändig information som behövs för att kodas (Krippendorff, 2013, s.100-101). Samtidigt var vi noga med att våra recording units inte fick vara så små att den större kontexten gick om intet, detta då varje formulering är beroende av hela utlåtandet. En längre redogörelse för storleken på recording unit följer nedan i avsnittet om kodningsprinciper.

Att inte dela upp pressträffarna i mindre enheter skulle innebära att kodning blir betydligt mer komplicerad samt att den riskerar att bli missvisande eftersom varje pressträff då enbart skulle kodas med en variabel trots att den egentligen innehåller flera olika variabler. Genom att dela upp varje pressträff i mindre recording units åstadkommer vi en tydlig uppdelning och säkerställer således att varje enhet enbart kodas med en variabel. Genom att ha tillgång till ett stort antal recording units med tillhörande variabler kan vi analysera hur regeringen har kommunicerat ansvar över hela tidsperioden och jämföra frekvens av de olika variablerna (2013, s.98-100). Vi har även tydligt avgränsat variablerna för att säkerställa att varje recording unit enbart kodas med en variabel. Variablerna har avgränsats genom tre olika

pilotkodningar där vi finjusterade vårt kodningsschema och kodningsprinciper tills att intersubjektivitet mellan oss kodare översteg 90 %. Således kunde vi både garantera att reliabilitet var god mellan oss kodare och att kodningsprinciperna var tillräckligt tydligt definierade för att studien förhoppningsvis skulle kunna replikeras (Boréus & Kohl 2018, s.61).

Med den kontextuella aspekten som bakgrund innehåller kodschemat en tredje enhet som vi väljer att kalla *context unit* i enlighet med Krippendorffs terminologi. Enheten ska ge information om kontexten kring en recording unit som vi sedan kan använda oss av i vår analys. Anledningen till att vi inkluderar *context units* är att en recording units innebörd är beroende av kontexten. Kontextenheterna kan komma att överlappa varandra i flera olika recording units och vår ambition har varit att hålla dessa så meningsfulla som möjligt för validitetens skull och så små som möjligt för reliabilitetens skull (Krippendorff 2013, s.101-102).

Vidare har vi haft i beaktande att våra sampling units påverkar varandra ur en tidsaspekt och att varje recording unit är beroende av den kontext som dess överordnade sampling unit befinner sig i (Krippendorff, 2013, s.100). Det vill säga att varje pressträff står i kontext till tidigare pressträffar. Detta utgör dock inte något större problem i uppsatsens metod då vi har en beskrivande ambition snarare än förklarande eller jämförande. Med det sagt har vi inte kodat materialet i kronologisk ordning. Detta i syfte att minimera risken för glidning i vår tolkning och kodning, vilket är fördelaktigt ur reliabilitetshänsyn (Boréus & Kohl 2018, s.62).

3.4 Kodningsprinciper

Denna del är en redogörelse för de principer som styr kodningsarbetet samt vilka variabler som har ingått i kodningsschemat.

Varje pressträff utgör en sample unit och pressträffens titel samt datum fylls i kolumnen för sample unit, se *bilaga 4* för exempel på en ifylld kodningsblankett. Recording units klassificeras som tidsenheter sammankopplade med talaren inom en sample unit. I kolumnen för record unit fyller vi alltså i aktör samt tidsstämpel för hela recording unit, exempelvis: Stefan Löfven 0:20-2:00. Varje recording unit berör enbart ett ämne och när ämnet skiftar så räknas detta som en ny recording unit. Exempelvis om Amanda Lind först presenterar regeringens ekonomiska stöd till idrotten för att sedan beröra idrottsföreningarnas ansvar att följa rekommendationerna utgör detta två separata recording units, då de berör två olika

aspekter av krisen. Således kodar vi uttalande kring ett ämne som en helhet och med detta undviker vi att enbart koda utifrån enskilda formuleringar. Detta innebär även att varje recording unit kan variera i längd.

Vidare innehåller kodblanketten även en kolumn för context units i syfte att senare bistå oss i kontextualiseringen till den kodade variabeln samt det valda citatet. Exempelvis skriver man i kolumnen för context unit att Stefan Löfven svarar på fråga från journalist samt vad kontexten till recording uniten är. För att avgöra vilken variabeln som bör kodas så använder vi oss av huvudandelsprincipen från Esaiasson (2017, s.208). Vilket innebär att vi, i recording units, ser till vad som huvudsakligen tas upp i enheten. Talas det exempelvis om regeringen och kommuner i en enhet, men ansvar främst tillskrivs kommunerna så kodar vi det som att regeringen delegerar ansvar till kommunerna.

Citaten väljs med syfte att vara det mest talande exemplet till varför recording enheten har kodats på följande sätt. Detta för att kunna återvända till citaten och kontextenheten vid vår analys av materialet. Ett exempel på detta är när Stefan Löfven den 20 maj talar om regeringens arbete under krisen, där variabeln som kodas är 1.1 med följande citat som ett representativt exempel på bakgrunden till kodningen: *“Regeringens arbete och beslut syftar till stora delar på att säkerställa resurser till hälso- och sjukvården”*. – Stefan Löfven (Regeringskansliet. 2020. *Regeringens strategi för vaccin mot covid-19*. 2:13)

Kodningsschemats variabler löd följande:

1. Recording unit berör aktivt ansvar.

- 1. Regeringen tar på sig ansvar för något. Specificera hur formuleringen löd i kodningsblanketten. Regeringen tillskriver sig själva ansvar för ett ämne. Exempelvis: Regeringen tar ansvar för ekonomiskt stöd till kulturen och idrottsverksamheten i Sverige.
- 2. Regeringen delar ansvar med annan aktör. Specificera hur formuleringen löd i kodningsblanketten. Uttalandet lyder att regeringen och en annan aktör än regeringen delar ansvar för ämnet. Exempelvis kan denna recording unit beröra regeringens och Socialstyrelsens gemensamma arbete för att säkra tillgången till skyddsutrustning.
- 3. Regeringen delegerar ansvar till en myndighet. Specificera hur formuleringen löd i kodningsblanketten. Regeringen väljer att inte ta åt sig ansvaret i och istället sätter de ansvaret på en eller flera myndigheter, exempelvis FHM, socialstyrelsen, osv.

- 4. Regeringen delegerar ansvar till samhället och individen. Specificera hur formuleringen löd i kodningsblanketten. Regeringen anser att ansvaret inte ligger hos regeringen, och därmed förklarar de att Sveriges befolkning istället har ansvaret i sina händer för vad som sagts. Vad som mest berörs i denna enhet är uppmaningar till folket om allmänna råd/regler. Ex: “Det finns ingen som kan stå över det ansvar som varje person nu har.”
- 5. Regeringen delegerar ansvar till kommuner eller regioner. Specificera hur formuleringen löd i kodningsblanketten. Istället för att ta ett eget ansvar som regering så väljer de att rikta ansvaret till Sveriges kommuner och regioner, detta berör främst sjukvårdsfrågor. Ex: att smittskyddsläkarna blir ansvariga för att arrangörer får ta konsekvenser av att inte följa restriktioner från regeringen eller FHM.
- 6. Regeringen delegerar ansvar till transnationella organisationer. Specificera hur formuleringen löd i kodningsblanketten. Regeringen lägger ansvaret på transnationella organisationer, inkluderar även NGO:s. Exempelvis att EU inför nya förbud eller förslag som regeringen refererar till för att undvika ansvaret själva.
- 7. Regeringen skjuter undan ansvar. Hänvisar till yttre omständigheter. Specificera hur formuleringen löd i kodningsblanketten. Regeringen väljer i uttalandet att inte ta ansvar för något de tar upp. De yttre omständigheterna skulle kunna vara att det inte går att förutse ett resultat i en situation eller dylikt.
- 8. Regeringen tar inte själv ansvar. Hänvisar till övrigt. Specificera hur formuleringen löd i kodningsblanketten. Regeringen väljer att inte själva ta ansvar för situationen, utan hänvisar till övrigt som inte täcks i ovannämnda punkter. Exempelvis högskolor och universitet som agerar på eget bevåg utan direkt kommunal eller statlig påverkan.

2. Recording unit berör retrospektivt ansvar. Hänvisar till något i det förflutna.

- 1. Regeringen tar på sig ansvar för framgångar. Specificera hur formuleringen löd i kodningsblanketten. Regeringen tar, retrospektivt, på sig ansvaret för en framgång som kommit av ett tidigare beslut taget av regeringen. Ex: regeringen talar om den positiva påverkan som deras krispaket till företag givit till Sveriges företagsamhet.
- 2. Regeringen tar på sig ansvar för misslyckanden. Specificera hur formuleringen löd i kodningsblanketten. Regeringen tar i efterhand på sig ansvaret för ett taget beslut som slutligen inte gynnat den rådande situationen i landet. Exempelvis att regeringen får en fråga om varför de inte införde hårda restriktioner på ansiktsmasker eller varför de inte tidigare påbörjade arbetet för att säkra tillgången till skyddsutrustning.

- 3. Regeringen delar ansvar med annan aktör. Specificera hur formuleringen löd i kodningsblanketten. Regeringen valde att, istället för att ta eget ansvar, dela ansvaret med en annan aktör. Exempelvis FHM, MSB, WHO, EU, osv.
- 4. Regeringen delegerar ansvar till en myndighet. Specificera hur formuleringen löd i kodningsblanketten. Istället för att själva ta ansvar så lade regeringen ansvaret för det på en myndighet. Exempelvis att ansvaret främst låg hos Socialstyrelsen eller Folkhälsomyndigheten.
- 5. Regeringen delegerar ansvar till samhället och individen. Specificera hur formuleringen löd i kodningsblanketten. Regeringen uttalar sig om en tidigare bestämmelse där ansvaret låg hos individer och samhället. Exemplet skulle kunna vara att de talar om ett tidigare beslut som regeringen tagit där ansvaret för folket var att stanna hemma och att inte besöka äldre släktingar.
- 6. Regeringen delegerar ansvar till kommuner eller regioner. Specificera hur formuleringen löd i kodningsblanketten. Berör ett tidigare beslut där kommuner eller regioner tillskrivs ansvar. Exempelvis att regeringen nämner ett tidigare beslut om att kommuner och regioner ansvarar för testningen av befolkningen.
- 7. Regeringen delegerar ansvar till transnationella organisationer. Specificera hur formuleringen löd i kodningsblanketten. Regeringen tillskrev en transnationell organisation ansvar, inkluderar även NGO:s. Exempelvis WHO, EU eller Amnesty International.
- 8. Regeringen skjuter undan ansvar. Hänvisar till yttre omständigheter. Specificera hur formuleringen löd i kodningsblanketten. Regeringen tar inte på sig ansvar, istället så väljer de att skylla på faktorer som inte gick att förutse. Exempelvis att det var omöjligt att ana hur snabbt och hur brett smittan skulle sprida sig.
- 9. Regeringen tar inte själv ansvar. Hänvisar till övrigt. Specificera hur formuleringen löd i kodningsblanketten. Regeringen kommunicerar att en annan aktör var ansvarig för utfallet. Aktören har inte nämnts i övriga variabel. Exempelvis skulle detta kunna vara om att de tidigare gjort ett uttalande om att införa en samordnare för en myndighet eller dylikt.

3. Sample unit berör inte ansvar. Sällas således bort.

Variabel 1.8 och 2.9 inkluderas i kodningsschemat för att erbjuda en kategori där vi kan sortera in aktörer som inte benämns i tidigare variabler. Variabel 1.2 och 2.3 ska enbart koda när ansvaret explicit benämns som delat mellan regeringen och en annan aktör. Annars gäller huvudandelsprincipen. Variablerna 2.1 och 2.2 innehåller en aspekt om framgångar och

misslyckande i syfte att erbjuda en mer nyanserad bild av hur regeringen kommunicerar sitt tidigare agerande. Här krävs något mer nyanserad tolkning och utgångspunkten är huruvida regeringen talar om ämnet i positiva eller negativa ordalag. Det kan exempelvis vara att Stefan Löfven får en fråga om det framtida ekonomiska läget i vilket han väljer att framhålla de tidigare ekonomiska åtgärder som regeringen har beslutat om. Principen är alltså att koda hur regeringen väljer att presentera ansvaret för sitt tidigare agerande. I det här fallet bör kodningen vara 2.1 eftersom statsminister Löfven framhåller de tidigare satsningarna i positiva ordalag vilket signalerar att regeringen kommunicerar att den är ansvarig för en framgång.

Anledningen till att variablerna som placeras under aktivt ansvar inte innehåller en aspekt om framgångar och misslyckande är helt enkelt att regeringen saknar incitament till att framställa dess aktiva ansvar och kommande beslut som misslyckanden. Att inkludera en aspekt om positivt eller negativt utfall ur ett framåtblickande perspektiv skulle även innebära att tolkningen blir ytterligare komplicerad.

3.5 Problem kring validitet och reliabilitet

Det kan med en viss rätt riktas kritik mot vår uppsats reliabilitet. Först och främst bygger vår metod på tolkning av olika uttalanden och inte enbart av ett mekaniskt räknande av nyckelord eller fixerade formuleringar (Krippendorff 2013, s.82). Problemet blir därmed att säkerställa en så objektiv och genomgående konsekvent tolkningsmetod som möjligt. Framförallt gäller detta själva begreppet ansvar, något som ofta står outtalat och därmed kräver tolkning från vår sida. För att tackla denna problematik har vi definierat tydliga tolknings- och kodningsprinciper. Vi vill även påpeka att denna problematik alltid är närvarande när studien inbegriper någon form av mer komplicerad tolkning, människan förblir människa oavsett hur detaljerade tolkningsinstruktionerna är (Krippendorff 2013, s.127).

Därmed måste vi dra gränser för hur exakt formulerade tolkningsprinciperna ska vara med tanke på arbetets omfång. Skulle vår ambition vara att nå en så hög reliabilitet som möjligt skulle detta även innebära att vi var tvungna att formulera en mycket omfattande instruktionsmanual vilket skulle ta alldeles för mycket tid i anspråk (2013, s.369). Reliabilitet har därför stärkts genom att vi utför olika former av dubbelkodning.

Vidare är det faktum att vi är två personer som kodar hälften av materialet vardera något som vi tar i beaktning gällande reliabilitet. Detta utgör dock främst ett problem om den faktiska

kodningen skulle skilja sig mellan oss kodare. Eftersom vi under pilotkodning uppnådde en god intersubjektivitet mellan oss kodare utgör detta snarare en styrka då instruktionerna bör anses utgöra en god grund för konsekvent tolkning och kodning av materialet (Boréus & Kohl 2018, s.61). Vi lät även en utomstående person utföra en testkodning av materialet efter vår sista pilotkodning. Detta i syfte att säkerställa att kodningsmetoden var tillräckligt tydligt definierad för att studien skulle kunna replikeras.

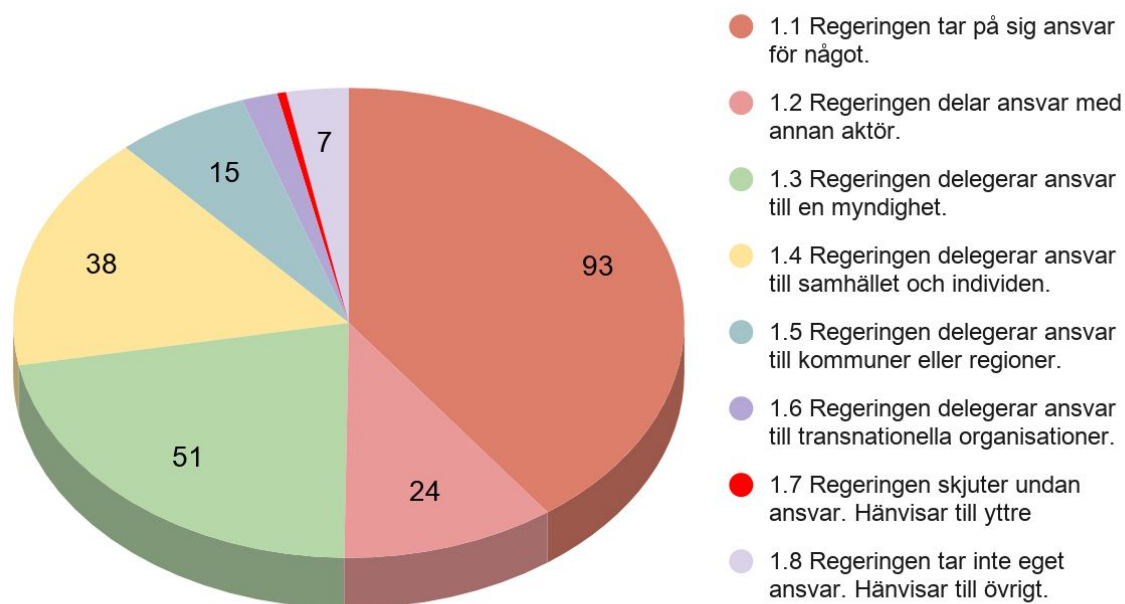
Vi är även medvetna om att det finns en viss problematik kring begreppsvaliditeten då ansvar är ett begrepp som sällan står explicit uttalat. Vår utgångspunkt har varit att det är en problematik som vi motvilligt får tolerera och försöka överbrygga genom våra tolkningsprinciper. Det finns även problematik i att frikoppla kommunikationen av ansvar från den modell som svensk offentlig förvaltning bygger på med oberoende myndigheter (Regeringskansliet 2017) där det förefaller naturligt att myndigheter som aktör tilldelas ansvar. Här är vår tanke att detta är av mindre betydelse eftersom denna institutionella utformning, sett till vår uppsats teoretiska förståelse, utgör en möjlighet för politiker att undvika ansvar genom delegering.

Uppsatsen generaliserbarhet är begränsad då den enbart bygger på ett fall. Det vi kan presentera i vår uppsats är istället ett exempel på hur en demokratisk regering *kan* kommunicera ansvar under en pandemi. Därmed erbjuder studien främst en möjlighet för andra med mer generaliserande ambitioner att använda som utgångspunkt.

4. Resultat och analys

4.1 Aktivt ansvar

Totalt så kodades 309 recording units och av dessa berörde 233 stycken aktivt ansvar, det vill säga ansvar för den nuvarande situationen och hur problem ska bemötas i framtiden

Figur 2, resultat för kommunicerat aktivt och prospektivt ansvar, antal recording units: 233.

Vad gäller fördelningen av dessa 233 recording units så finns det ett antal intressanta aspekter. Först och främst att regeringen tillskriver sig själva ansvar i 93 av 233 fall (*se figur 2*). Då detta var under den första vågen av pandemin så det kan ses som att regeringen ville visa sig handlingskraftig och framhålla sitt ansvarstagande. Det är även intressant att många av dessa 93 fall berörde ekonomiska frågor, exempelvis följande citat av Lena Hallengren:

Sjukvården ersätts för extra kostnader, drabbade företag får stöd, berörda myndigheter får mer resurser, karensdagen tas bort. Pengar ska inte vara ett problem i kampen mot smittan, varken för dig som enskild eller för samhället.

- Lena Hallengren (Regeringskansliet. 2020b. *Pressträff med statsministern*. 5:20).

Regeringen framhöll även sig själv som ansvarig för andra frågor än ekonomi. Ett exempel på detta är Mikael Dambergs uttalande den 8 juni gällande ett kommande beslut som ger

regeringen befogenhet att stänga ner verksamheter i syfte att skydda rikets säkerhet: – *"Regeringen avser vidare att skyndsamt behöva införa lagstiftning som gör det möjligt att förhindra försäljning av verksamheter om det kan skada Sveriges säkerhet"* (Regeringskansliet 2020. *Regeringen vidtar åtgärder mot utländska direktinvesteringar inom skyddsvärda områden*. 5:45).

I ungefär en fjärdedelen av fallen så delegerade regeringen ansvar till en eller flera myndigheter. Dessa ansvarsområden gällde främst åtgärder för att minska smittspridning samt förberedelser för kommande vaccinering. Exempelvis sade Stefan Löfven i samband med att han presenterar ett nytt beslut om begränsningar i antalet personer som tillåts närvarande på offentliga sammankomster – *"Det här gjordes efter en hemställan från Folkhälsomyndigheten och regeringen beslutade i enlighet med den hemställan"* (Regeringskansliet. 2020a. *Pressträff med statsministern*. 3:30). Ytterligare ett exempel på när myndigheter tillskrevs ansvar är följande:

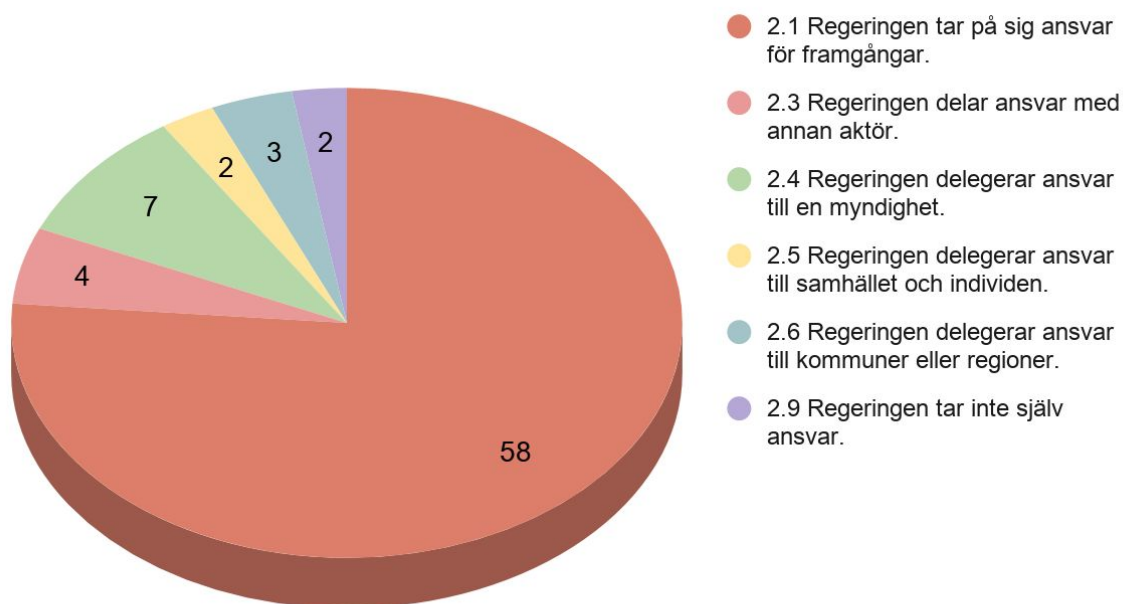
Det måste finnas en grundläggande analys kring varför man ska göra det. Därför gör vi det nu, efter att ha fått FHM:s rekommendation. Vi fattar ett beslut i enlighet med detta, helt enkelt [...] Men det är viktigt att man lyssnar på vad vår expertmyndighet har sagt. – Morgan Johansson (Regeringskansliet. 2020a. *Pressträff med statsministern*, 17:15)

Därefter följer variabeln där ansvar delegeras till samhället och individer, vilket kodades ungefär i 16% av fallen (*fig. 2*). Dessa fall utgjorde ofta uppmaningar om att följa rekommendationer, som exempelvis när Stefan Löfven sade: *"Jag vill inskräpa en gång till att varje svensk inte bara har en skyldighet, utan en plikt, att skydda sig själv i syfte att skydda andra."* (Regeringskansliet 2020. *Pressträff med statsministern 31 mars 2020*. 2:00).

Endast en gång sköt regeringen undan ansvar med hänvisning till yttre omständigheter (*fig. 2*). Detta var under en pressträff angående svenska småföretag där Magdalena Andersson uttryckte sig som följer: *"Det handlar inte bara om vilka åtgärder som vidtas i Sverige, utan det handlar också om vilka åtgärder andra länder väljer att vidta"* (Regeringskansliet 2020. *Krispaket för svenska småföretag*. 27:30). Anledningarna till att denna variabel kodades endast en gång kan vara många, men vi tror att det mest sannolikt har något att göra med att regeringen hade en dålig uppfattning om hur omvärlden såg på virusets spridning och de andra ländernas hantering av situationen.

4.2 Retrospektivt ansvar

Totalt så kodades 76 recording units med retrospektivt ansvar, d.v.s ansvaret för att saker blev som de blev. Det är betydligt färre än aktivt ansvar som kodades 233 gånger, något som dock inte är speciellt häpnadsväckande då den avgränsade tidsperiod innebär att inte det inte finns lika stort utrymme för tillbakablickande. Notera att antalet variabler är färre i detta diagram, då tre variabler (2.2, 2.7 & 2.8) aldrig kodades.

Figur 3, resultat för kommunicerat retrospektivt ansvar, antal recording units: 76

När det kommer till retrospektivt ansvar så fann vi att regeringen som aktör själv tog en övervägande del av ansvaret, hela 58 recording units av ett total på 76 (se figur 3). Regeringen var angelägen om att framstå som handlingskraftig och att de hade tagit adekvata åtgärder vid rätt tidpunkt. De var noga med att lyfta fram att de tidigt klassade covid-19 som en samhälls- och allmänfarlig sjukdom och lade särskilt stor vikt på omfattning av de ekonomiska åtgärder de presenterat vars förutsättningen vilket möjliggjordes av regeringens historiska goda budgetdisciplin. Exempelvis sade statsministern Stefan Löfven följande i en pressträff den 27 mars:

Vi har lagt flera omfattande krispaket och det kan vi göra tack vare att Sverige har ordning och reda i statsfinanserna. Bland annat har vi infört korttidspermittering, slopat karensdagen, tagit över sjuklöneansvaret från arbetsgivarna, vi har sänkt företagets kostnader på flera sätt och

inte minst infört statlig lån och garantier på flera hundra miljarder kronor. (Regeringskansliet 2020. Pressträff med statsministern den 27 mars 2020. 03:01)

Vidare var regeringen noga med att påpeka att de hela tiden har varit lyhörda för pandemins utveckling och kommande utmaningar. Lena Hallengren - *“I takt med att kunskapen växer och utvecklas behöver också råd och rekommendationer uppdateras. Det har regeringen påpekat sedan dag ett.”* (Regeringskansliet 2020. Pressträff med socialministern den 26 maj. 01:57)

Det är även anmärkningsvärt att vi inte en enda gång kodade *“2.2 Regeringen tar på sig ansvar för misslyckanden”*. Regeringens ministrar fick flertalet gånger frågor från journalister om Sveriges höga dödstal, hur effektiva tidigare åtgärder har varit och varför flertalet åtgärder har dröjt. På dessa frågor valde regeringen antingen att framhålla sina tidigare åtgärder som framgångar i positiva ordalag, att ansvaret för misslyckandet låg hos en annan aktör som myndigheter eller regioner, eller helt enkelt att det är för tidigt att utvärdera tagna åtgärder. Detta antyder att regeringen inte ville axla ansvar för misslyckanden.

På en fråga från journalist om orsaken till dröjsmålet av testkapaciteten för priogrupp tre svarade Lena Hallengren exempelvis: – *“Jag vill ändå understryka att det är ett gemensamt ansvar och teststrategin fick myndigheten i uppdrag att ta fram så tidigt som vid månadsskiftet mars/april”* (Regeringskansliet 2020. Pressträff med Lena Hallengren om tester för covid-19. 29:29)

4.3 Hypotes

Vår hypotes löd följande:

Regeringen kommer inte att ta ett helhetsansvar för situationen. Regeringen kommer i huvudsak tillskriva andra aktörer ansvar samtidigt som de kommer framhålla sig själv som lyhörda inför experternas rekommendationer. Detta antas ligga i linje med hur demokratiska regering hanterar den riskfyllda situation som pandemier utgör.

Om vi skiljer aktivt och retrospektivt ansvar åt så kan vi konstatera att vår hypotes stämmer bra gällande det aktiva ansvaret. Av alla recording units som kodades under aktivt ansvar så tog regeringen endast ansvar för ungefär 40 %. Detta innebär alltså att regeringen vid mer än hälften av tillfällena framhöll andra aktörer än sig själva som ansvariga, vilket bör betraktas som att de inte tog ett helhetsansvar. För utfall bakåt i tiden uttryckte regeringen ansvar i hela 76 % av fallen, och uteslutande när det gällde framgångar – variabel 2.1. Ingen gång

uttryckte regeringen retrospektivt ansvar för misslyckanden. Ser vi till denna aspekt så stämmer hypotesen alltså sämre. Väger vi samman de båda aspekterna av ansvar så får vi ett resultat där regeringen framhöll sig själv som ansvarig i ungefär 49% av fallen. Detta innebär att vår hypotes stämde i vissa avseenden men inte alla.

När det gäller delen om att regeringen önskar framstå som lyhörd inför experternas rekommendationer finner vi att hypotesen stämmer bra. Denna del berör främst det aktiva ansvaret där vi märker myndigheter tillskrivs ansvar i 38 av 233 fall. Regeringen framhöll även i flertalet av de fall som kodats med variabel 1.1 (Regeringen tar på sig ansvar för något) och 2.1 (Regeringen tar på sig ansvar för framgångar) att åtgärder och beslut har tagits på hemställan från folkhälsomyndigheten samt att regeringen var snabb på att implementera dessa.

5. Slutsatser

5.1.1 Frågeställning

Uppsatsens frågeställningar var;

Hur har Sveriges regering kommunicerat ansvar under covid-19-pandemin? Hur har kommunikationen sett ut, hur mycket ansvar väljer de att delegera till andra aktörer, respektive själva ta ansvar för?

Vad finns det för potentiella förklaringar till hur Sveriges regering har valt att delegera, respektive ta ansvar på följande sätt?

Hur kan detta tänkas påverka möjligheten till politiskt ansvarsutkrävandet?

5.1.2 Kommunikationen av ansvar och potentiella förklaringar

Gällande det aktiva ansvaret så intog regeringen en passiv roll, där de främst betonade sin lyhörddhet inför krisens utveckling samt sin beredskap för att ta nya åtgärder vid behov. Ansvar tillskrevs andra aktörer än regeringen själv i 51% av fallen. Ansvar för smittspridningen och strategi placerades ofta hos myndigheter, regioner och individer. Regeringen var dock noga med att själv framhålla de ekonomiska åtgärder som sätts. Detta ligger i linje med antagandet om att politiker uppfattar pandemier som en extra riskfylld situation (Baekkeskov & Rubin 2014) där de strävar efter att minimera risken att beskyllas för misslyckanden (Weaver 1986). Det ligger även i linje med Alesinas och Tabellinis (2005) antagande att politiker vill behålla ansvar för ekonomiska frågor. Det kan även förklaras genom att regeringen framgent ville undvika att klandras för misslyckanden att delegera ansvar till andra aktörer (Fox & Jordan 2011; Hood 2002; Greuter 2011; Weaver 1986).

Gällande det retrospektiva ansvaret så framhöll regeringen sig själv som ansvarig i en majoritet av fallen. Diskrepansen mellan det aktiva och retrospektiva ansvar som regeringen tillskrev sig själv kan förklaras med Voigt och Salzbergers (2002) tes om att delegering utgör ett lockande alternativ när politiker är osäkra på hur utfallet av ett beslut kommer tas emot av väljarna. Detta beror på att det aktiva ansvaret är förenat med en större ovisshet och därmed även en större risk. Det retrospektiva ansvaret utgör istället ett avslutat kapitel där utfallet redan är känt. Därmed kan regeringen vara säkrare på hur utfallet kommer tas emot vilket innebär att retrospektivt ansvarstagande är förenat med mindre risk.

Vidare är det anmärkningsvärt att regeringen enbart tog ansvar för framgångar (variabel 2.1) och aldrig ansvar för misslyckanden (variabel 2.2). En förklaring till detta kan ligga i politikernas medvetenhet kring väljarnas beteenden vid kriser, det vill säga att de är mer uppmärksamma för misslyckanden och att de röstar mer retrospektivt i samband med val (Baekkeskov & Rubin 2014). Här kan då kommunikationen utgöra en möjlighet att påverka hur väljarna uppfattar regeringens agerande (Greuter 2011) och sett till det negativa bias och minimax-modell som Kent Weaver (1986) presenterar samt den risk som pandemin utgör (Baekkeskov & Rubin 2014), kan regeringen vilja undvika att ta på sig ansvar för misslyckanden eftersom detta potentiellt är förenat med risk för minskad popularitet. Istället vill regeringen framhålla sig själv som handlingskraftiga och ansvarstagande i syfte att förmedla att de har gjort allt i sin makt för att lindra pandemins konsekvenser.

Att ansvaret spreds mellan flertalet olika aktörer, variabel 1.1 till 1.5, kan också vara ett sätt för regeringen att gardera sig mot potentiell kritik om passivitet. Samtidigt som det utgör ett sätt att sprida ansvaret och därmed även risken för att få skulden vid misslyckanden (Weaver 1986). Vidare kan det faktum att regeringen främst tillskrev myndigheter ansvar för strategi förklaras genom den symboliska funktion som expertkunskap fyller (Boswells 2009). Därmed kunde regeringen avpolitiserat frågan om vald strategi genom att förlita sig på det sken av rationalitet och vetenskaplig kunskap som experternas roll skänker. Det kan även bero på att regeringen bedömde att myndigheternas expertis var en nödvändighet för att hantera pandemin, vilket då ligger i linje med antagandet om instrumentalism (Boswell 2009).

5.1.3 Möjlighet till ansvarsutkrävande

Frågan om ansvarsutkrävande är svårare att besvara och vi gör nog bäst i att inte dra alltför stora slutsatser. Istället vill vi belysa de aspekter som riskerar att göra kedjan för ansvarsutkrävande mer diffus. Vår förståelse är som tidigare nämnt att uppfattningar om ansvar främst skapas genom kommunikation (Greuter 2011) och eftersom regeringen i första hand tillskrev andra aktörer ansvar för att dämpa smittspridning riskerar detta att skapa föreställningar bland väljarna där regeringen inte bär ansvar för utformningen av vald strategi. Precis som Baekkeskov och Rubin (2014) menade får alltså myndigheterna bära hundhuvudet för eventuell kritik mot valda åtgärder. Detta trots att valet att utforma strategin på Folkhälsomyndighetens rekommendationer var ett aktivt val från regeringen. Att regeringen framhöll sig själva som ansvarig för ekonomin innebär i sin tur att framgångar i

dessa frågor tillskrivs regeringen. Således uppstår en asymmetri och frågan blir hur väljarna bör ställa sig till att utmäta ansvar i nästkommande val. Vem ska exempelvis hållas ansvarig för de beslut som regeringen valde att delegera?

Det är även svårt för väljarna att avgöra huruvida valet att delegera ansvar till myndigheter härstammade från en instrumentalistisk ambition om att garantera en god kvalitet på utfallet (Boswell 2009) eller om det härstammade från politikernas intresse av att avpolitisera hanteringen av covid-19 (Baekkeskov & Rubin 2014; Fox & Jordan 2011).

5.2 Eventuella brister i uppsatsen och förslag på vidare forskning

En eventuell brist med uppsatsen är definitionen av ansvar och kodningsschemats utformning. Det finns en viss problematik med den breda definitionen av ansvar som både inbegriper ansvar för smittspridningen och de samhälleliga aspekterna. Definitionens breda omfång innebär förvisso att analysen tar ett brett grepp om krisens olika dimensioner. Samtidigt riskerar den att komplicera tolkningen samt leda till att resultatet blir missvisande. Detta då vi inte kan göra någon tydlig uppdelning mellan krisens olika dimensioner i resultatdelen. För att göra resultatet mer lättöverskådligt borde vi ha gjort en uppdelning mellan de olika aspekterna i kodningsschemat där vi skapar ytterligare två överordnade kategorier för dessa dimensioner. Således hade vi kunnat ange ett exakt resultat för hur regeringen kommunicerade ansvar kring dessa aspekter.

Det är även viktigt att ta i beaktande att uppsatsen fokuserar på hur ansvar har kommunicerats och inte hur det faktiskt har placerats. Vår förståelse är att uppfattningar kring ansvar inte helt kan frikopplas från kommunikationen. Den faktiska placeringen av ansvar och kommunikationen av denna utgör således två delar av samma process som påverkar hur ansvar uppfattas. Ett förslag för vidare forskning kan därmed vara att se till hur ansvaret faktiskt har placerats och eventuellt hur detta har påverkat valresultat i påföljande val.

Vidare kan delen om konsekvenserna för politiskt ansvarsutkrävande kännas en smula överflödigt och något som inte utforskades tillräckligt utförligt i uppsatsen. I efterhand kan vi tycka att uppsatsens syfte hade kunnat tjäna på att avgränsas ytterligare men vi hoppas att den utomvetenskapliga relevansen för aspekten om ansvarsutkrävande kan kompensera för den inomvetenskapliga.

Slutligen vill vi ge några förslag på vidare forskning. Då vår uppsats enbart hade Sverige som fall vore det intressant att genomföra en liknande studie med fler fall och därefter jämföra och förklara eventuella skillnader. Det vore även intressant att jämföra hur regeringen har kommunicerat ansvar över en längre tidsperiod och förklara eventuella skillnader.

6. Litteratur- och referenslista

- Alesina, Alberto & Tabellini, Guido. 2005. Why Do Politicians Delegate?. *National Bureau of Economic Research*. Working Paper No. 11531. <https://www.nber.org/papers/w11531>
- Baekkeskov, E. and Rubin, O. 2014. Why pandemic response is unique: powerful experts and hands-off political leaders. *Disaster Prevention and Management*. Vol. 23 No. 1, s.81-93. <https://doi.org/10.1108/DPM-05-2012-0060>
- Bartling, Björn & Fischbacher. 2012. Shifting the Blame: On Delegation and Responsibility. *The Review of Economic Studies*. Vol.79 No. 1, s.67-87. <https://www.jstor.org/stable/41407045>
- Boréus, Kristina & Kohl, Sebastian. 2018. Innehållsanalys. I Bergström, Göran & Boréus, Kristina (red). *Textens mening och makt. Metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys*. 4e. uppl. Lund: Studentlitteratur. s.49-89.
- Boswell, Christina. 2009. *The Political Use of Expert Knowledge: Immigration Policy and Social Research*. Cambridge. Cambridge University Press.
- Eriksson, Göran. 2020. Slutet på det svenska coronaexperimentet. *Svenska Dagbladet*. 18 november. <https://www.svd.se/slutet-pa-det-svenska-coronaexperimentet> (Hämtad 2020-12-20)
- Esaiasson, Peter. Gilljam, Mikael. Oscarsson, Henrik. Towns, Ann. Wängnerud, Lena. 2017. *Metodpraktikan : konsten att studera samhälle, individ och marknad*. 5e. uppl. Stockholm: Wolters Kluwer.
- Fox, Justin & Jordan, Stuart V. 2011. Delegation and Accountability. *The Journal of Politics*. Vol. 73, No. 3. s.831-844. <https://www.journals.uchicago.edu/doi/10.1017/S0022381611000491>
- Greuter, Nicole. 2011. Blame-Shifting in Times of Crisis - A Stress Test for Regulatory Agencies. I: *ECPR General Conference*. University of Iceland, Reykjavik. Island 25-27 augusti, s.1-14. <https://ecpr.eu/Events/Event/PaperDetails/7354>
- Hood, Christopher. 2002. The Risk Game and the Blame Game. *Government and Opposition*. Vol. 37, No. 1. s.15-37. <https://www.jstor.org/stable/44482971>
- Krippendorff, Klaus. 2013. *Content Analysis: An Introduction to Its Methodology*. 3e. uppl. Thousand Oaks, California: SAGE
- Ludvigsson, F. Jonas. 2020. Så har Sveriges coronastrategi framstått under åtta månader. *Läkartidningen*. 23 november. <https://lakartidningen.se/klinik-och-vetenskap-1/kommentar/2020/11/sa-har-sveriges-coronastrategi-framstatt-under-atta-manader/> (Hämtad 2020-12-19)
- Löfvenberg, Jonas 2020. Coronaviruset klassas som samhällsfarligt av regeringen. *SVT*. 1 Februari. <https://www.svt.se/nyheter/inrikes/coronaviruset-klassas-som-samhallsfarligt> (Hämtad 2020-12-02)

- Meyer, Christoph. 1999. Political Legitimacy and the Invisibility of Politics: Exploring the European Union's Communication Deficit. *Journal of Common Market Studies*. Vol. 37, No. 4, s.617-640. <https://heinonline.org/HOL/P?h=hein.journals/jcmks37&i=619>
- Regeringskansliet. 2020. *Krispaket för svenska småföretag*. [Video online] <https://www.regeringen.se/pressmeddelanden/2020/03/krispaket-for-svenska-smaforetag/> (Hämtad 2020-12-14)
- Regeringskansliet. 2017. *Myndigheter*. <https://www.regeringen.se/lattlast-information-om-regeringen-och-regeringskansliet/myndigheter/> (Hämtad 2020-12-09)
- Regeringskansliet. 2020. *Pressträff med Lena Hallengren om tester för covid-19*. [Video online]. <https://www.regeringen.se/pressmeddelanden/2020/05/presstraff-med-lena-hallengren-om-tester-av-covid-19/> (Hämtad 2020-12-14)
- Regeringskansliet. 2020. *Pressträff med socialministern den 26 maj*. [Video online]. <https://www.regeringen.se/pressmeddelanden/2020/05/presstraff-med-socialministern-den-26-maj/> (Hämtad 2020-12-13)
- Regeringskansliet. 2020. *Pressträff med statsministern den 27 mars 2020*. [Video online]. <https://www.regeringen.se/pressmeddelanden/2020/03/presstraff-med-statsministern-den-27-mars-2020/> (Hämtad 2020-12-14)
- Regeringskansliet. 2020a. *Pressträff med statsministern*. [Video online] <https://www.regeringen.se/pressmeddelanden/2020/03/presstraff-med-statsministern/> (Hämtad 2020-12-15)
- Regeringskansliet. 2020b. *Pressträff med statsministern*. [Video online] <https://www.regeringen.se/pressmeddelanden/2020/03/presstraff-med-statsministern2/> (Hämtad 2020-12-15)
- Regeringskansliet. 2020. *Pressträff med statsministern 31 mars 2020*. [Video online] <https://www.regeringen.se/pressmeddelanden/2020/03/presstraff-med-statsministern-den-31-mars-2020/> (Hämtad 2020-12-15)
- Regeringskansliet. 2020c. *Regeringens strategi för vaccin mot covid-19*. [Video online] <https://www.regeringen.se/pressmeddelanden/2020/05/regeringens-strategi-for-vaccin-mot-covid-19/> (Hämtad 2020-12-16)
- Regeringskansliet. 2020. *Regeringen vidtar åtgärder mot utländska direktinvesteringar inom skyddsvärda områden*. [Video online] <https://www.regeringen.se/pressmeddelanden/2020/06/regeringen-vidtar-atgarder-mot-utlandsk-a-direktinvesteringar-inom-skyddsvarda-omraden/> (Hämtad 2020-12-17)
- Regeringskansliet. 2020d. *Strategi med anledning av det nya coronaviruset*. <https://www.regeringen.se/regeringens-politik/regeringens-arbete-med-coronapandemin/strategi-med-anledning-av-det-nya-coronaviruset/> (Hämtad 2020-12-24)

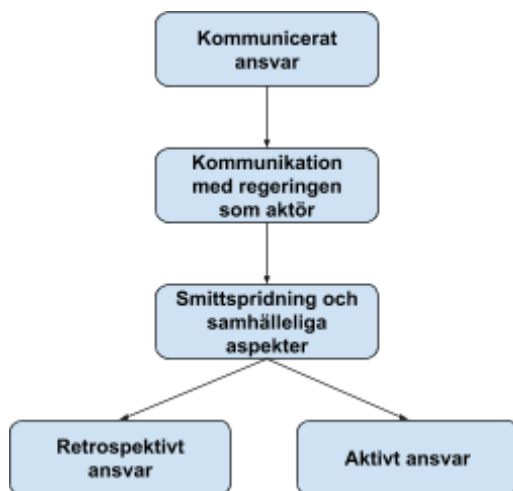

- Schudson, Michael. 2006. The Trouble with Experts - and Why Democracies Need Them. *Theory and Society*. Vol. 35, No. 5/6. s.491-506. <https://www.jstor.org/stable/4501762>
- Secon, H. & Su, R. 2020. Sweden's per capita coronavirus death toll is among the highest in the world — a sign its decision to avoid a lockdown may not be working. *Business Insider*.
<https://www.businessinsider.com/sweden-coronavirus-per-capita-death-rate-among-highest-2020-5?r=US&IR=T> (Hämtad 23-11-2020)
- Tilly, Charles. 2010. The Blame Game. *The American Sociologist*. Vol. 41, No. 4. s.382-389.
<https://www.jstor.org/stable/40983488>
- Turner S. 2005. Expertise and Political Responsibility: The Columbia Shuttle Catastrophe. I Maasen S., Weingart P. (red) *Democratization of Expertise?*. Sociology of the Sciences Yearbook, vol 24. Springer, Dordrecht. s.101-121. <https://doi.org/10.1111/1467-6435.00187>
- Voigt, Stefan & Salzberger, Eli M. 2002. Choosing Not To Choose: When Politicians Choose To Delegate Powers. *Kyklos*. Vol. 55, No. 2, s.289-310. <https://doi.org/10.1111/1467-6435.00187>
- Weaver R. Kent. 1986. The Politics of Blame Avoidance. *Journal of Public Policy*. Vol. 6, No. 4, 371-398. <https://www.jstor.org/stable/400728>

7. Bilagor

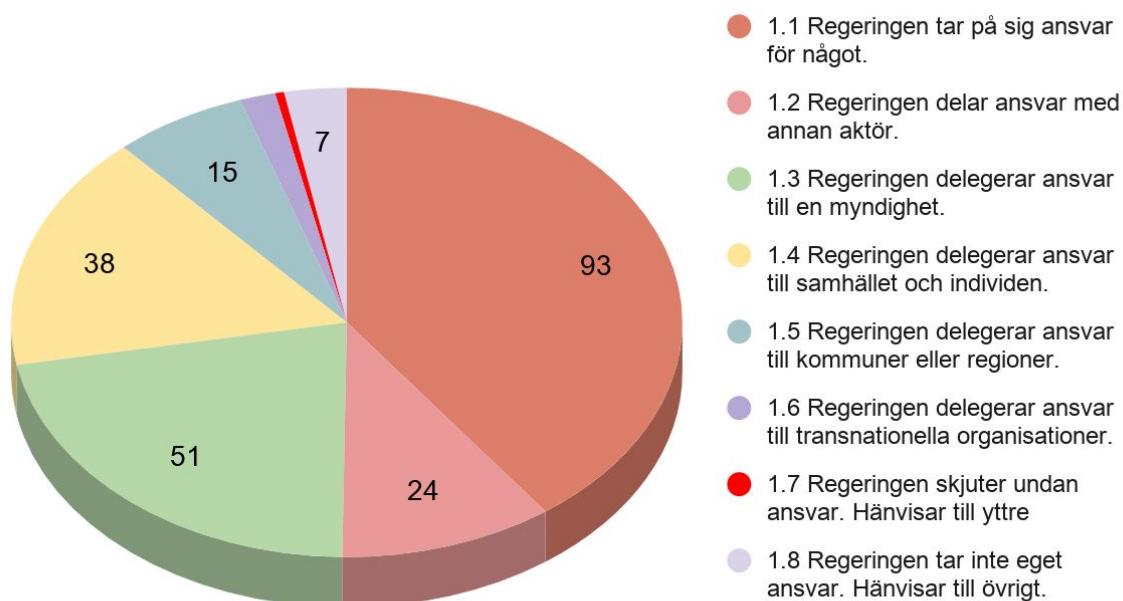
7.1 Bilaga 1

Figur 1, flödesschema över definition av ansvar.

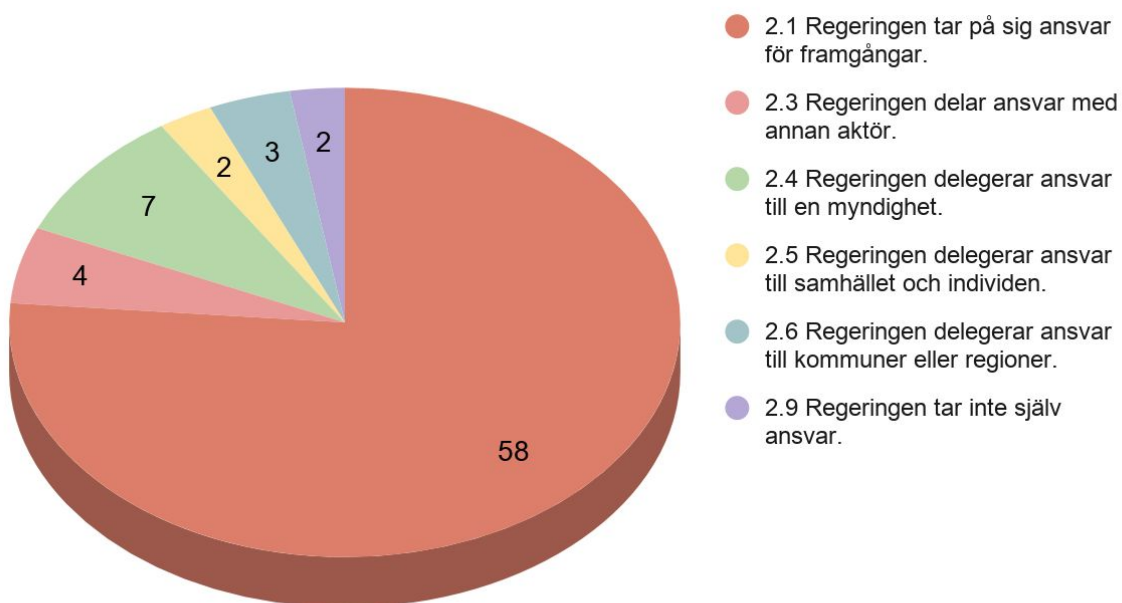
7.2 Bilaga 2

Figur 2, resultat för kommunicerat aktivt och prospektivt ansvar, antal recording units: 233

7.3 Bilaga 3

Figur 3, resultat för kommunicerat retrospektivt ansvar, antal recording units: 76

7.4 Bilaga 4

Exempel på ifyllt kodningsblankett, två sidor (s. 1-2)

	A		B		C	
	SAMPLE UNIT	RECORD UNIT	RECORD UNIT	CONTEXT UNIT	CONTEXT UNIT	CONTEXT UNIT
1						
2	Titeln samt datum på pressträffen	Vilken aktör och när		Relation till andra record och sample units		
3	Pressträff med statsministern, 17 mars 2020	Stefan Löfvén (0:20-2:00)		Uppmaning till samhället att skydda riskgrupperna		
4		Stefan Löfvén (2:00-3:00)		Talar om regeringens tagna beslut		
5		Stefan Löfvén (3:00-3:50)		Beslut om att rekommendera skolor och högskolor/universitet att bedriva distansundervisning		
6		Anna Ekström (8:00-8:20)		Uppmaning till föräldrar med barn i skola		
7		Anna Ekström (10:00-11:00)		Uppmaning till kommuner om att utöka sin verksamhet för att ge barn en säker plats medan föräldrar är på jobbet		
8		Matilda Ernkrans (11:30-12:00)		Uppmanar högskolor och universitet att följa FHM:s rekommendation om distansundervisning		
9		Matilda Ernkrans (12:00-13:30)		Regeringen lämnar garanti för försörjning till studenter om undervisning ställs in		
10		Matilda Ernkrans (14:00-14:15)		Uppmanar studerande att följa FHM:s allmänna råd		
11		Stefan Löfvén (14:15-14:45)		Uppmanar studerande att ta hand om varandra och följa råd		
12		Stefan Löfvén (15:00-15:30)		Svar på fråga om varför endast rekommendationer och inte fasta beslut		
13						
14						
15						

VARIABEL	FORMULERING
Hänvisa till tabell	Citera record unit
1.4	"Nu är det mycket viktigt att vi skyddar de äldre och de andra som tillhör riskgrupperna. Varje enskild person, alla i vårt land, måste mentalt förbereda sig att det kommer en period av mental prövning och det kommer förmodligen att pågå en lång tid [...] Så lyd de råd som myndigheterna går ut med..."
2.1	"Regeringens arbete och olika beslut syftar till att minska smittspridningen i samhället..."
1.5	"Redan från och med imorgon kommer alla Sveriges gymnasieskolor, kommunala vuxenutbildningar, yrkeshögskolor, högskolor och universitet att rekommenderas att gå över till distansundervisning"
1.4	"Jag vill också passa på att uppmana alla föräldrar att ta sitt föräldraansvar och inskräpa situationens allvar i sina ungdomar. Ungdomar som går i gymnasiet ska plugga också under de nya förutsättningarna."
1.5	"Jag vill uppmana alla kommuner som redan gör ett hårt jobb, att lägga in en ännu högre växel i det här planeringsarbetet. Och regeringen bistår förbereder därför tillsammans med riksdagens samtliga partier, en helt ny lag som ger regeringen möjlighet att säkerställa omsorg för barn vars föräldrar har samhällsviktiga uppgifter om vi hamnar i det läget att grundskolorna behöver stänga."
1.8	"För att hindra smittspridning så förutsätter jag att alla högskolor och universitet nu följer FHM:s rekommendation..."
1.1	"Så länge undervisning bedrivs, även på distans, betalas studiemedel ut. Men regeringen vill självklart att studenter ska känna sig trygga och inte stå utan försörjning..."
1.4	"Jag vill slutligen uppmana alla studerande att [...] i allra högsta möjliga mån hålla sig hemma, och noga följa ansvariga myndigheters uppmaningar..."
1.4	"Det här är allas vår plikt."
1.3	"Vad gäller tidpunkten ska FHM svara på, vi fattar beslut på råd av våra myndigheter."